

**ЕКОНОМІКА ТОРГІВЛІ ТА ПОСЛУГ**

DOI : 10.33274/2079-4762-2018-44-2-49-55

УДК 338.42-32:338.48(477)(045)

**Романуха О. М.,**  
канд. істор. наук,  
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі  
імені Михайла Туган-Барановського,  
Кривий Ріг, Україна,  
e-mail: Romanukha@donnuet.edu.ua

**ВЗАЄМОВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ  
В ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ (1991–2017 рр.)**

UDC 338.42-32:338.48(477)(045)

**Romanykha O. M.,**  
PhD in Historical sciences,  
Associate Professor

Donetsk National University of Economics and Trade  
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,  
Krivyi Rih, Ukraine  
e-mail: Romanukha@donnuet.edu.ua

**RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND THE RUSSIAN FEDERATION  
IN THE TRADE-ECONOMIC SECTOR (1991–2017)**

***Мета.** Метою статті є вивчення розвитку взаємовідносин України та Російської Федерації в торговельно-економічній сфері, а саме питань зовнішньої торгівлі, інвестицій, виробничої кооперації як основних індикаторів рівня економічного розвитку країн, так і характеру міждержавних відносин у цілому.*

***Методи.** Використано комплекс загальнонаукових методів гносеології: теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу, індукції та дедукції, методів статистичного аналізу. Вихідним фактом дослідження є констатація мінливості динаміки взаємин України та Російської Федерації в торговельно-економічній сфері.*

***Результати.** Розглянуто динаміку змін взаємовідносин України та Російської Федерації в торговельно-економічній сфері. Визначено загальні тенденції розвитку двосторонньої торгівлі, кооперації, обсягу інвестицій. Визначено причини коливання динаміки розвитку і встановлено взаємозв'язок між характером взаємовідносин в економіці й політиці, з одного боку, та вектором зовнішньополітичного курсу України — з іншого. Доведено, що після відмови України від вступу до військових і економічних організацій в межах СНД вона починає зазнавати певного економічного тиску. Між державами було розпочато процес переорієнтації та формування закритих виробничих циклів, митних війн. Це призводило до скорочення обсягів зовнішньої торгівлі товарами та послугами країн, втрати внутрішніх ринків один одного. У цій ситуації відносно сталим лишається рівень інвестиційної політики Російської Федерації. Вкладаючи кошти в українські підприємства, Росія забезпечувала закритість циклів свого виробництва й отримувала контроль над деякими галузями української економіки. Визначено перспективні завдання подальшої роботи: вироблення стратегії протекціонізму; зміна торговельного балансу; інвестиційна паритетність.*

***Ключові слова:** економіка, торгівля, інвестиції, Україна, Російська Федерація, міждержавні відносини.*

**Постановка проблеми.** Розвиток економіки — пріоритетне завдання будь-якої країни світу. Налагодження торговельно-економічних зв'язків, виробничої кооперації, формування сприятливого інвестиційного клімату є запорукою процвітання та розвитку країни. З розпадом Радянського Союзу Україна перетворилася на повноправного суб'єкта міжнародних відносин у тому числі і в економіці. Побудова оновленої стратегії економічного розвитку стало важливим питанням, а збереження й розширення виробничих потужностей, зовнішніх ринків збуту — головним пріоритетом. Сусідство з Російською Федерацією відкривало у цьому відношенні значні перспективи. Великі ринки збуту, на-

явність необхідних для України ресурсів, пов'язаність виробничих циклів перетворювали країни в стратегічних партнерів. Проте політизація міждержавних відносин, намагання поновлення контролю Росії через міждержавні організації, дистанціювання України та проголошення курсу на євроінтеграцію змінили ситуацію. Стратегічне партнерство спершу трансформувалося у прагматичні відносини, а з часом — в політично-економічну конфронтацію.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Вивченню вищезазначеного питання приділяється значна увага. Серед робіт, що узагальнюють проблему, необхідно виокремити публікації С. Чигрина, С. Пірожкова, Б. Губського. [1]. Дослідники аналізують двосторонні відносини у сфері економіки, звертають увагу на проблеми та досягнення. Питання функціонування нормативно-правової бази взаємин в економіці досліджував А. Новак [2], проблеми виробничої кооперації — Л. Косикова [3]. Особливості торговельних війн у своїх публікаціях розкривав Б. Данилишин, відстеженням інвестиційної динаміки займалась О. Губар. Перспективи подальших відносин в умовах військового протистояння розглядали К. Маркевич, В. Заблоцький, А. Зануда.

Однак публікації, що існують, не розкривають повною мірою усіх аспектів обраної проблеми. У науковій літературі недостатньо наведений комплексний аналіз взаємовідносин України та Російської Федерації у сфері економіки в поєднанні з іншими аспектами двосторонніх відносин. Для прикладу, аналіз відносин України і Російської Федерації в торговельно-економічній сфері слід вивчати не лише з позиції автономності, а у взаємозв'язку з іншими напрямками взаємин двох держав.

**Мета статті** полягає у вивченні розвитку взаємовідносин України та Російської Федерації в торговельно-економічній сфері, а саме питань зовнішньої торгівлі, інвестицій, виробничої кооперації як основних індикаторів рівня економічного розвитку країн, так і характеру міждержавних відносин у цілому.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Взаємовідносини України та Російської Федерації в торговельно-економічній сфері формувалися протягом багатьох років. Перебуваючи у складі СРСР, за участю українських підприємств і спеціалістів будувались заводи в Росії і навпаки. Товарообмін між республіками на кінець 80-х рр. ХХ ст. складав 60–65 млрд. дол. США. Проте з розпадом СРСР країни мали зосередитись на формуванні власних економічних систем. Новий статус відносин, розірваність циклів виробництва вимагали змін. Особливо тяжко такі трансформації переживала економіка України. У часи СРСР українська економіка була орієнтована на товарообміни з республіками СРСР, а промисловість складалася з енерго- і матеріаломістких галузей: металургії, машинобудування, хімічної галузі. Питома вага виробленої продукції, яка імпортувалася за межі країни, становила: 30 % — машинобудування, 42 % — кольорова металургія, 81 % — нафтохімічна сфера. Основним споживачем експорту (80 %) була Російська Федерація. З проголошенням незалежності попередня система зазнала змін. Колишні республіки вже не були зобов'язані купувати продукцію один одного й часто замінювали її іноземними аналогами. Намагаючись вийти з такої ситуації на початку 90-х років ХХ ст., держави розпочинають діалог, головними темами якого стають питання виробничої кооперації, розвитку зовнішньої торгівлі, інвестицій.

Становлення торговельно-економічних взаємин України та Росії можна поділити на чотири етапи: 1) 1991–1993 рр. — формування стратегії розвитку; 2) 1994–2004 рр. — активізація взаємин, початок економічних війн та проникнення російського капіталу; 3) 2005–2013 рр. — розширення присутності російського капіталу, потрапляння України в економічну залежність; 4) 2014–2017 рр. — початок військового конфлікту на Сході України, загострення двосторонніх відносин, декларування щодо припинення взаємовідносин з Російською Федерацією.

На першому етапі Україна та Росія перебували в активному пошуку економічної стратегії розвитку. На початку 90-х років ХХ ст. Україна продовжувала бути у фарватері російського економічного курсу. З одного боку, різке розмежування економічних систем могло призвести до їх знищення. Проте, з іншого — це гальмувало можливості маневру-

вання й прив'язувало Україну до Росії. Першим таким ударом стало зняття державного контролю над ціноутворенням у січні 1992 р. російським урядом Є. Гайдара. Результат таких дій був катастрофічним: інфляція, знецінення заощаджень, дефіцит.

Нормалізувати ситуацію вдалося лише на середину 90-х рр. Україна й Росія, спираючись один на одного, нарощують темпи співробітництва. Так, обсяг українського експорту в Росію у 1994 р. становив 4,4 млрд. дол. США. Це займало частку 42,7 % від усього імпорту з країн Співдружності. Для України ці показники були більшими і становили 69 % експорту в країни СНД. Обсяг імпорту з Росії в Україну сягав 6,7 млрд. дол. США або 47,6 % загального експорту Росії в країни Співдружності і 79 % усіх ввезених товарів до України з СНД відповідно. Питання збільшення взаємного інвестування було на початковій стадії розвитку. У 1994 р. і 1995 р. розмір інвестицій в Україну з Росії становив 16 і 19 млн. дол. США, що склало 4,4 і 4 % від загального обсягу інвестицій. Одночасно з України до Російської Федерації надійшло 5,8–4,2 млн., або ж 34,7 і 20,8 % усіх інвестицій в економіку інших держав, що засвідчує зацікавленість України у співпраці з Російською Федерацією, особливо в енергетичній сфері та машинобудуванні [4].

Зміцнення економік сприяло початку формування власних стратегій розвитку України та Росії. Прагнучи до співпраці з Росією та Європейським Союзом, Україна проголошує основою зовнішньої політики двовекторність. Одночасно Російська Федерація намагається втягнути Україну до СНД. Різні зовнішньополітичні стратегії стали причиною трансформації співробітництва. Як наслідок, в торговельно-економічних відносинах відбулася переорієнтація на продаж сировини. Це спричинило скорочення внутрішнього виробництва та падіння обсягу зовнішньоторговельних показників. У 1996 р. експорт України до Росії становив 5,5 млрд. дол. США, в 1999 р. він зменшився до 2,4 млрд. дол. Російська Федерація відмовилась від купівлі українських товарів, замінюючи їх іноземними аналогами. Схожі процеси відбувались і в Україні. У 1996 р. обсяг експорту з Російської Федерації становив 8,8 млрд., в 1999 р. — 5,6 млрд. дол. США. Частими проявами протистояння стали митні війни [4].

Така ситуація призвела до зниження показників і у сфері торгівлі послугами. У 1996 р. Україною було надано послуг Росії на суму близько 3,3 млрд. дол., в 1998 р. цей показник впав до 2,1 млрд., у 1999 р. — до 1 млрд. Імпорт послуг Російської Федерації в 1998–1999 рр. знизився до 200 млн. та 182 млн. дол. США відповідно [4].

Зважаючи на пагубність ситуації, наприкінці 90-х рр. ХХ ст. керівництво України та Росії розпочинає переговорний процес щодо покращення торговельно-економічних взаємин. Це сприяло збільшенню інвестицій. Обсяги надходжень в економіку України зросли з 50 млн. дол. США до 106 млн. У подальші роки обсяг російських інвестицій продовжував зростати: у 1998 р. — до 152 млн., у 2004 р. — до 388,6 млн. дол. США. При цьому, якщо порівняти загальний відсоток прямих російських інвестицій в економіку України з іншими іноземними капіталовкладеннями, то він залежно від року коливався в межах 7–8,8 %. Росіяни вкладали у важливі галузі промисловості, намагаючись з їх допомогою встановити контроль над певними галузями економіки України.

Першочергова увага російського капіталу спрямувалась на нафтопереробну галузь. У 1998–2001 рр. російські інвестори взяли контроль над українськими нафтопереробними заводами (НПЗ): Лисичанським (18 липня 2000 р. купівля контрольного пакету акцій — 67,41 %) і Одеським («Лукойл» придбав 50 % Одеського НПЗ в 1999 р., а пізніше довів свою частку до більше ніж 90 %). У 2006 р. під їх контроль потрапив Херсонський НПЗ (60 % акцій придбала «Роснефть»). Російський капітал в 2001–2006 рр. контролював більше ніж 90 % потужностей українських НПЗ, 85 % постачань нафти і 70 % роздрібного ринку. Лише з переорієнтацією російських інвестицій в інші сфери частка російського капіталу в нафтопереробній промисловості знизилась до 40 % [5]. З 2002–2004 рр. інтереси російських інвесторів зміщуються до машинобудування, електроенергетики та інформаційних технологій. Причинами цього стало створення транснаціональних виробничих ланцюжків, регіональна й галузева диверсифікація бізнесу. Відбувається поглинання алюмінієвої галузі України,

закріплення російського капіталу в гірничодобувній промисловості, транспортному машинобудуванні, телекомунікації [5].

Зріс і рівень українських інвестицій в економіку Російської Федерації. У 1996 р. він становив 52 млн. дол. США, через економічне протистояння у 1997 р. скоротився до 38,2 млн. дол., у 1998 р. — до 16,7 млн., у 2000 р. — до 16,4 млн. З нормалізацією відносин позитивна динаміка інвестування України в економіку Російської Федерації знову набирає обертів. У 2001 р. розмір інвестування зростає до 68,1 млн. дол. США, у 2002 р. — до 84,9 млн., у 2003 р. — до 73,5 млн., у 2004 р. — до 88 млн. Українські інвестиції в російську економіку в різні періоди сягали від 17 % до 62 % загальних інвестицій України в економіки інших країн. Однак вести мову про домінування українського капіталу в Росії не доводиться [4].

Зміни відбулися після президентських виборів 2004 р. Проголошення курсу на євроінтеграцію мало б деінтегрувати економічні зв'язки України з Російською Федерацією. Проте їх активність зростає. У 2005 р. експорт України до Росії склав 7,5 млрд. дол. США, в 2007 р. — 12,6 млрд. дол., у 2008 р. — 15,7 млрд. дол. Зросли обсяги надходження товару з Російської Федерації. У 2005 р. їх було завезено на суму 12,8 млрд. дол., у 2007 р. — 16,8 млрд. дол., у 2008 р. — 19,4 млрд. дол. США. При цьому частка українського експорту з загальної суми товарів з СНД скоротилась до 66–69 % проти 78 % у попередні роки. Зменшилась кількість ввезених російських товарів до 65–57 % проти 89–70 %, що свідчить про торговельну переорієнтацію Росії з країн пострадянського простору на інші країни світу. Якщо в 1994 р. частка країн СНД в загальному експорті Росії становила 22,3 %, а імпорту — 26,7 %, то в 2008 р. ці показники дорівнювали 15,1 % і 13,4 % відповідно [6].

Простежується зростання в торгівлі послугами України. У 2005 р. країна отримала прибутку на 2,5 млрд. дол., у 2008 р. — 3,8 млрд. дол. США. Одночасно зростає і відсоток наданих послуг Російською Федерацією Україні з 436 млн. дол. США у 2005 р. до 894 млн. у 2008 р. Розмір інвестицій в Україну у 2009 р. досяг 2 млрд. дол. США., а у 2013 році — 3 млрд. дол. США. Основними сферами капіталовкладень були суднобудівна, машинобудівна галузі, транспортний комплекс. За оцінками експертів, російський капітал контролював 70 % підприємств в торговому суднобудуванні і близько 60 % — у військовому [4]. Посилюється присутність російського капіталу у фінансовому секторі України. На початок ХХ ст. йому належало 13 українських банків, 3 з яких — Альфа-банк, «ВТБ Банк», Промінвестбанк — входили до десятки найбільших банків України. Це збільшувало частку російського капіталу в українській банківській системі до 25 %.

Зниження активності торговельно-економічних відносин двох країн відбулося під час політичної кризи 2013 року. Початок військового конфлікту на Сході України лише посилив ці тенденції. Декларування українською владою розриву відносин посилювало скорочення товарообміну. У березні 2018 року українською стороною було розірвано «Програму економічного співробітництва України та Росії на 2011–2020 роки». Проте, на думку українського експерта А. Новака, ці заходи мали популістський характер, оскільки вони не вплинули на загальний стан торговельно-економічних відносин. Вказана угода торкалася лише окремих напрямків виробничої кооперації, здебільшого у авіапромисловості та ракетобудуванні. Подібні питання довго обговорювалися урядами двох країн, проте реальних результатів не мали ще до 2014 року. Про продовження й поступовий розвиток торговельно-економічних відносин України та Російської Федерації свідчать і дані статистики. За даними Федеральної митної служби Російської Федерації, **зовнішньоторговельний оборот** між Російською Федерацією та Україною у січні-грудні 2017 р. склав 12 млрд. 855,1 млн. дол. США, що на 25,6 % більше, ніж за аналогічний період 2016 року. Обсяги **експорту** українських товарів на російський ринок дорівнювали 4 млрд. 912,3 млн. дол. США (+26,2 %), а обсяги **імпорту** товарів з РФ в Україну збільшились до 7 млрд. 942,8 млн. дол. США, що на 25,2 % більше показників минулого року. За даними Державної служби статистики України, зовнішня торгівля між Україною і Російською Федерацією у 2017 році обраховувалася показником в 11 млрд. 138 млн. 488,7 тис. дол. США, що на 27,4 % більше, ніж у 2016 році. На експорт українськими товаровиробниками було по-

ставлено продукції на суму 3 млрд. 936,6 млн. дол. США (+9,6 %), а імпортовано товарів з РФ в обсязі 7 млрд. 201,8 млн. дол. США (тобто на 39,9 % більше, ніж за аналогічний період 2016 року). Сальдо залишилось негативним для України у розмірі 3 млрд. 265,2 млн. дол. США. Крім цього, спостерігалася також тенденція зростання обсягу двосторонньої торгівлі послугами у 2017 р. За підсумками року їх обсяг зріс до 3 млрд. 825,3 млн. дол. США (що більше показника 2016 року — 3 млрд. 589,5 млн. дол. США). При цьому у 2017 році експорт послуг України для Росії вийшов на позначку в 3 млрд. 404,2 млн. дол. США, що на 10,8 % більше, ніж у 2016 році. Але більшого скорочення зазнали обсяги імпорту послуг РФ до України — 424,2 млн. дол. США (-15,1 %). Обсяг інвестицій з Російської Федерації в Україну скоротився до 3 млрд. дол. США у 2016 році проти 3,5 млрд. дол. США у 2014 р. Проте на початок 2018 р. показник виріс до 4,5 млрд. дол. США. У той час обсяг інвестицій з України до Російської Федерації був нестабільним і становив 150 млн. дол. США у 2017 р. проти 377 млн. дол. США у 2014 р. [7].

**Висновки.** Отже, протягом 1991–2017 рр. взаємовідносини України та Росії в торговельно-економічній сфері зазнали кардинальних змін. Формуючись як єдиний механізм в часи Радянського Союзу, після 1991 р. економіки країн опинилися розділеними. Новий статус міждержавних відносин вимагав вироблення нових механізмів співпраці, що мали базуватися на ринкових відносинах та задоволенні передусім власних інтересів і потреб. Проте брак досвіду у веденні справ в умовах ринку, відсутність власних економічних стратегій на початку 90-х рр. не призвели до суттєвих зрушень. Характер співпраці продовжував демонструвати декларативність. Зміни відбулися після визначення зовнішньополітичного курсу України. Її відмова від вступу до військових і економічних організацій в межах СНД стала причиною певного економічного тиску Росії. Вона розпочинає процес переорієнтації та формування закритих виробничих циклів, митних війн. Унаслідок цього обсяги зовнішньої торгівлі товарами та послугами між країнами зменшилися. Все це призвело до втрати внутрішніх ринків один одного та приходу на них третіх країн. Водночас активізується інвестування з боку Російської Федерації. Купуючи необхідні підприємства, вона не лише забезпечувала закритість циклів свого виробництва, але й отримувала контроль над стратегічними галузями української економіки. Якщо в кінці 90-х рр. ХХ ст. росіяни контролювали нафтопереробну галузь, на середину 2000-х мали значний вплив в металургійній і машинобудівній галузях, то на кінець 2000-х були активними гравцями у фінансовому секторі України. Таку ситуацію можна оцінювати двозначно. З одного боку, це становило загрозу національній безпеці України, а з іншого — сприяло збільшенню товарообігу, хоч сальдо якого і залишалось для України від'ємним.

Враховуючи вищезазначене, першочерговим завданням для України має стати: вироблення стратегії економічного розвитку, що унеможливила б домінування будь-якої країни світу в стратегічно-важливих напрямках економіки; зміна торговельного балансу з Російською Федерацією в напрямку паритетності шляхом стимулювання експорту готової продукції, а не сировини; посилення контролю з боку держави над рівнем іноземних інвестицій у фінансовому секторі та прагнення до паритетної присутності.

#### Список літератури / References

1. Украина — Россия: проблемы экономического взаимодействия / под ред. С. И. Пирожкова. К. : НИУРО, 2000. 273 с.  
Pirozhkov, S. (ed.) (2000). *Ukraine — Rossiya: problemy ehkonomicheskogo vzaimodejstviya* [Ukraine — Russia: the problems of economic interaction]. Kiev, NYURO Publ., 273 p.
2. Новак А. Що змінилося після розірвання Україною економічної співпраці з Росією. URL : <https://www.unian.ua/politics/10052324-shcho-zminitsya-pislya-rozirvannya-ukrajinoju-ekonomichnoji-spivpraci-z-rf.html>.  
Novak, A. (2018). *Shcho zminylosia pislia rozirvannia Ukrainoiu ekonomichnoi spivpratsi z Rosiieiu* [What has changed since Ukraine broke economic cooperation with Russia]. Available

at : <https://www.unian.ua/politics/10052324-shcho-zminitsya-pislya-rozirvannya-ukrajinoju-ekonomichnoji-spirvpraci-z-rf.html> (accessed 30 May 2018).

3. Косикова Л. Производственное сотрудничество России с Украиной: тенденции и противоречия // Российский экономический журнал. 2002. № 2. С. 71.

Kosikova L. (2002). *Proizvodstvennoe sotrudnichestvo Rossii s Ukrainoj: tendencii i protivorechiya* [Russia's industrial cooperation with Ukraine: trends and contradictions]. *Rossiyskiy ekonomicheskiy zhurnal* [Russian economic journal], no. 2, pp. 71.

4. Статистичний щорічник України за 2017 рр. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

State Statistics Service of Ukraine (2018). *Statystychnyy shchorichnyk Ukrayiny za 2017 rr.* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2017]. Available at : <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 12 October 2018).

5. Центр Разумкова. Двустороннее сотрудничество Украины и России в экономической сфере // Національна безпека і оборона. 2009. № 4. С. 15–23.

Centr Razumkova (2009). *Dvustoronnee sotrudnichestvo Ukrainy i Rossii v ehkonomicheskoy sfere* [Bilateral cooperation of Ukraine and Russia in the economic sphere]. *Natsionalna bezpeka i oborona* [National Security and Defense], no. 4, pp. 15–23.

6. Российский статистический ежегодник. 2009: Стат. сб. / Росстат. М., 2009. 795 с.

*Rossiyskiy statisticheskiy ezhegodnik* (2009). [Russian Statistical Yearbook]. Moscow, 795 p.

7. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Росією. URL : <https://russia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ru/trade>.

*Torhovelno-ekonomichne spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Rosiieiu* [Trade and economic cooperation between Ukraine and Russia]. Available at : <https://russia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ru/trade> (accessed 15 May 2018).

**Цель.** Целью статьи является изучение развития взаимоотношений Украины и Российской Федерации в торгово-экономической сфере, а именно вопросы внешней торговли, инвестиций, производственной кооперации как основных индикаторов уровня экономического развития стран и оценки состояния межгосударственных отношений в целом.

**Методы.** Использован комплекс общенаучных методов гносеологии: теоретического обобщения, анализа и синтеза, индукции и дедукции, методов статистического анализа. Исходным фактом исследования является констатация изменчивости динамики взаимоотношений Украины и Российской Федерации в торгово-экономической сфере.

**Результаты.** Рассмотрена динамика изменений взаимоотношений Украины и Российской Федерации в торгово-экономической сфере. Отмечены общие тенденции развития двусторонней торговли, кооперации, обращено внимание на инвестиционную политику. Определены причины колебания динамики развития и установлена взаимосвязь между характером взаимоотношений в экономике и политике, с одной стороны, и вектора внешнеполитического курса Украины — с другой. Обращено внимание на то, что после отказа Украины от вступления в военные и экономические организации в рамках СНГ, она начинает испытывать определенное экономическое давление. В рамках межгосударственных отношений начинаются процессы переориентации и формирования закрытых производственных циклов, таможенные войны. Как следствие, происходит сокращение объема внешней торговли товарами и услугами. Это приводит к потере внутренних рынков друг друга. Обращается внимание на усиление активности инвестиционной политики Москвы. Покупая необходимые предприятия, она не только обеспечивала закрытость циклов своего производства, но и получила контроль над некоторыми отраслями украинской экономики. Обращено внимание на непропорциональность торгового сальдо и размер инвестиций как пример зависимости Украины от Российской Федерации. Определены направления дальнейшей работы: выработка стратегии протекционизма; изменение торгового баланса; инвестиционная паритетность.

**Ключевые слова:** экономика, торговля, инвестиции, Украина, Российская Федерация, межгосударственные отношения.

**Objective.** *The purpose of the article is to study the development of relations between Ukraine and the Russian Federation in the trade and economic sphere, namely the issues of foreign trade, investment, industrial cooperation, as the main indicators of the level of economic development of countries and assess the state of interstate relations in general.*

**Methods.** *The complex of general scientific methods of gnoseology is used: theoretical generalization, analysis and synthesis, induction and deduction, forecasting, methods of statistical and mathematical analysis. The initial fact of the study is a statement of the variability of the dynamics of relations between Ukraine and the Russian Federation in the trade and economic sphere.*

**Results.** *The dynamics of changes in relations between Ukraine and the Russian Federation in the trade and economic sphere is considered. General trends in the development of bilateral trade and cooperation were noted, attention was drawn to investment policy. The reasons for the fluctuations in the dynamics of development are identified and the relationship between the nature of relations in the economy and politics, the vector of Ukraine's foreign policy course is established. It was stated that the economic relations of the two states were characterized by a gradual divorce, as evidenced by the transformation of trade from the sale of finished products to raw materials. Attention is drawn to the fact that after Ukraine's refusal to join military and economic organizations within the framework of the CIS, it is beginning to experience certain economic pressures. Within the framework of interstate relations, the processes of reorientation and the formation of closed production cycles and customs wars begin. As a result, there is a reduction in the volume of foreign trade in goods and services. This leads to the loss of each other's domestic markets and the arrival of third countries. Attention is drawn to the increased activity of the investment policy of Moscow. Buying the necessary enterprises, it not only ensured closure of its production cycles, but also gained control over some sectors of the Ukrainian economy. Attention is paid to the disproportionality of the trade balance and the size of investments, as an example of Ukraine's dependence on the Russian Federation. Based on the results obtained, a periodization of the development of relations between Ukraine and the Russian Federation in the trade and economic sphere has been proposed. The perspective tasks for further work are outlined: development of protectionism strategy; trade balance change; investment parity.*

**Key words:** *economy, trade, investment, Ukraine, Russian Federation, interstate relations.*

*Надійшла до редакції 07.10.2018*